

VODIČ KROZ MEDIJACIJU ZA UČENICE I UČENIKE

**VODIČ KROZ
MEDIJACIJU
ZA UČENICE
I UČENIKE**

Urednice: Emina Bužinkić i Sonja Kersten
Autori/ice: Nena Arvaj, Emina Bužinkić, Igor Đorđević

Lektura i korektura: Karlo Kralj
Izdavač: Mreža mladih Hrvatske
Dizajn i tisak: ACT Printlab d.o.o., Čakovec

Prosinac 2010.

Međunarodna godina mladih 2010/2011.

Tiskanje ove publikacije omogućeno je temeljem
financijske potpore Ministarstva obitelji, branitelja i
međugeneracijske solidarnosti

Publikacija je nastala u okviru projekta 'Medijacija u školama: primjena vršnjačke medijacije u radu vijeća učenika'. Publikacija je izrađena kroz partnerstvo Centra za mir, nenasilje i ljudska prava iz Osijeka i Mreže mladih Hrvatske uz doprinos učenica/ika i nastavnica/ika.

ISBN 978-953-95173-9-5

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 757072.

SADRŽAJ

O MEDIJACIJI ZA UČENIKE/ICE I PROJEKTU MMH

SUKOB I RJEŠAVANJE SUKOBA

MEDIJACIJA I VRŠNJAČKA MEDIJACIJA

MEDIJACIJA U ŠKOLI – PRIMJERI MEDIJACIJSKIH
KLUBOVA UČENICA/IKA

VRŠNJAČKA MEDIJACIJA I ULOGA NASTAVNIKA/IKA,
RODITELJA I DRUGIH

ETIČKI KODEKS MEDIJATORA I MEDIJATORICA

O MMH

O MEDIJACIJI ZA UČENICE I UČENIKE TE PROJEKTU MMH

Nasilje u školi svakodnevna je pojava među učenicima/icama i nastavnicama/icima. Ozbiljne posljedice nasilja o kojima nas mediji svakodnevno informiraju ukazuju na potrebu za mirnim rješavanjem sukoba koji se javljaju u svakodnevnom školskom i širem društvenom okruženju. Nasilje je postalo sve češće upotrebljavan obrazac komunikacije i odnosa među ljudima u svim strukturama društva: u obitelji, u školi, na radnom mjestu, na ulici, u medijima, političkom djelovanju i sl. Posebno zabrinjava porast nasilnih obračuna u školama diljem Hrvatske, i to porast vršnjačkog nasilja. Usto, primjeri ukazuju na porast nasilja između učenica/ika i nastavnika/ica, ali i učenika/ica i roditelja. Porast učestalosti nasilja među djecom i mladima odraz je jačanja nasilja u cijelom društvu – nasilnog rješavanja sukoba i rastuće kulture nasilja.

Jedan od najvažnijih načina nenasilnog rješavanja sukoba je medijacija, nenasilno propitivanje rješenja sukoba i otvaranje vrata sukobljenim stranama. Medijacija pokazuje izvrsne rezultate i visoku kvalitetu procesa. Nažalost, ona često nije u upotrebi, najčešće zbog nepoznavanja drugačijih oblika rješavanja sukoba na svim društvenim razinama. Medijacija je dogovorna te se obavlja uz pomoć treće, neutralne strane. Učenje i primjena medijacije u školama doprinosi vještinama nužnima za upravljanje sukobom, razvoj kulture dijaloga i nenasilnog komuniciranja te podizanje građanske odgovornosti. Medijacija vodi ka stvarnom uvažavanju potreba i interesa te dugoročnom i kvalitetnom rješavanju problema, odnosno sukoba, kao svakodnevne sastavnice naših života.

Pitaš li se ikada jesi li mogao/la drugačije postupiti u sukobu s prijateljicom/em iz razreda? Sjetiš li se ikada kako je tvoj

prijatelj/ica reagirao/la kada si joj na miran način ukazala/o na problem u vašem odnosu? Koliko često misliš na sebe i drugu osobu u sukobu – njezine misli, osjećaje, potrebe?

Baš zbog toga što je nasilje toliko učestalo – a nenasilno komuniciranje tek rijetka pojava među učenicima/icama, nastavnicama/icima, roditeljima i drugima – Mreža mladih Hrvatske odlučila je napraviti još jedan korak u radu s vijećima učenika u Hrvatskoj, i to putem neposrednog učenja medijacije koristeći iskustva drugih. Razvili smo projekt Medijacija u školama: primjena vršnjačke medijacije u radu vijeća učenika s namjerom uključivanja učenika/ica iz vijeća učenika i nastavnica/ika u primjenu i mentorstvo vršnjačke medijacije u hrvatskim srednjim školama.

Ideja je da se učenike/ice, a posebno vijeća učenika, upozna i osnaži na primjenu vršnjačke medijacije u svakodnevnom rješavanju sukoba u školi. Pritom smo smatrali važnim:

- upoznati učenike/ice s nenasilnom komunikacijom te prednostima nenasilnog i suradničkog pristupa međuljudskim odnosima;
- afirmirati praksu shvaćanja sukoba kao prilike za izgradnju i oblikovanje drugačijih odnosa i kvalitetnije komunikacije;
- potaknuti na razumijevanje prednosti nenasilnog rješavanja sukoba u školi i svakodnevnom životu;
- potaknuti učenike/ice na uporabu vršnjačke medijacije kao prostora utjecaja na smanjenje nasilja među učenicima/icima u školama i rješavanje problema iz školske svakodnevnice.

Ova publikacija svojevrsni je vodič za učenike/ice, nastavnice/ike, pedagoge/inje, roditelje i sve zainteresirane za razumijevanje medijacije kao mirnog, nenasilnog načina rješavanja sukoba.

SUKOB I RJEŠAVANJE SUKOBA

Što je sukob?

U našoj kulturi i radnom okruženju (školi) sukob najčešće ima lošu reputaciju. Većina ljudi sukob povezuje s neugodnim emocijama i negativnim asocijacijama. Kad u sklopu seminara i radionica na temu upravljanja sukobom priupitamo učenice i učenike o prvim asocijacijama na "sukob", u pravilu dobivamo sljedeće odgovore: tuča, ogovaranje, grupiranje, oružje, rat, vrijeđanje, ljutnja, osveta, roditelji, tuga, strah, umor, itd.

Međutim, kad učenike i učenice zamolimo da razmisle o tome jesu li ikad od sukoba imali nekakvu korist, odgovori su donekle drugačiji. Osobnu dobit od sukoba najčešće prepoznaju u promjeni odnosa na bolje, u poboljšanoj komunikaciji, u obostranom većem razumijevanju, povjerenju i međusobnom uvažavanju.

Iako većini nas sukobi nisu privlačni, stalno nas prate u privatnom životu, u obitelji i u školi pa se može reći da razred u kojem nema sukoba jednostavno ne postoji. Tipični školski dan vjerojatno u sebi sadrži seriju manjih ili većih sukoba na koje neizbježno nekako reagiramo. Problem se pojavi, suočimo se s njim, riješimo ga ili se povučemo, gurnemo ga pod tepih ili sukob ostavimo otvorenim, a nakon toga obično stiže slijedeći sukob. Ono po čemu se određena školska zajednica može razlikovati jest način na koji se ophodimo sa sukobom.

Na kraju želimo s tobom podijeliti svoju definiciju sukoba: neslaganje stavova, uvjerenja, vrijednosti ili interesa između pojedinaca, grupa, organizacija. Sukob je neminovan dio života i donosi mogućnost za promjenu – osobnu promjenu ili promjenu odnosa.

Kako rješavamo sukobe?

Kada se sukob pojavi možemo zamisliti da smo na raskrižju i da odabiremo put, to jest način, kojim ćemo taj sukob riješiti. Ponašanje u sukobu nalazi se između dvije krajnosti – **napada i povlačenja**. U određenim situacijama, ovisno o tome s kim smo u sukobu, različito se ponašamo i koristimo drugačije stilove rješavanja. Pokušaj pronaći sebe u nekom od navedenih uobičajenih stilova ponašanja u sukobu:

- 1) Natjecanje** – Usmjereni smo na osobni interes, a ne na interes drugih. Vršimo pritisak na druge kada vjerujemo da je naš način jedini ispravan i da su naši interesi najvažniji. Ponekad koristimo druge kako bismo postigli svoje ciljeve ili, ukoliko se drugi ne pokore, vidimo ih kao izvor problema.
- 2) Prilagodba** – Zanimamo svoje osobne interese u korist zadovoljavanja tuđih. Često nam je važniji odnos s određenom osobom ili grupom od vlastitih interesa i sustava vrijednosti. Ovu taktiku koristimo posebno u situacijama kada se želimo uklopiti i ne ukazati na to da postoji problem.
- 3) Izbjegavanje** – Ovo je ponašanje koje ne slijedi osobne interese ili interese drugih. Povlačimo se iz situacije sukoba kada ne vjerujemo u mogućnost rješavanja problema i kada sukob vidimo kao opasnost.
- 4) Kompromis** – Srednja pozicija u kojoj prihvaćamo rješenja koja nam nisu potpuno zadovoljavajuća, ali putem njih ipak izvlačimo barem neku vrstu zadovoljštine iz određene situacije.
- 5) Suradnja** – Ovo je ponašanje koje naglašava suradnju u smislu traganja za najboljim rješenjem koje bi zadovoljilo obje strane. Ovakav način rješavanja sukoba omogućuje postizanje ciljeva obje strane te očuvanje dobrih odnosa. Važno je naglasiti da u slučaju nepostojanja motivacije za

nenasilno rješavanje sukoba, sukob nije moguće riješiti i on neće nestati. Važno je prepoznati našu ulogu i odgovornost u rješavanju sukoba kada se on pojavi:

"Sukob postaje pozitivan ili negativan, konstruktivan ili destruktivan, ovisno o tome što mi od njega napravimo".
(Cornelius, S. i Faire, S. 1989.)

MEDIJACIJA I VRŠNJAČKA MEDIJACIJA

Medijacija je dogovorno rješavanje sukoba uz pomoć treće, neutralne strane. Ukoliko medijacijom uspijemo postići dogovor, rješenjem su zadovoljne sve strane u sukobu; nema gubitnika ili pobijeđenog te su na kraju svi zadovoljni. Ovo je i specifičnost medijacije kao metode nenasilnog rješavanja sukoba. Ona se temelji na uvjerenju da su upravo strane u sukobu te koje najbolje znaju što je problem; da same najbolje znaju koja rješenja bi mogla zadovoljiti njihove potrebe i interese te da same znaju odabrati najbolje od predloženih rješenja – ono najjednostavnije i najlakše provedivo.

U Hrvatskoj se danas medijacija primjenjuje na različitim mjestima: pri sudovima i centrima za socijalnu skrb (kao sudska i obiteljska medijacija), u osnovnim i srednjim školama (vršnjačka medijacija) ili pak kao medijacija u zajednici (medijacijski centri). Imamo i Zakon o mirenju.

Uloga medijatora i proces medijacije
Proces medijacije vode medijatori/ice. Oni pomažu sukobljenim stranama pronaći njihove probleme i uzroke zabrinutosti. Njihova uloga je potaknuti sukobljene na suradničko traganje za

obostrano zadovoljavajućim rješenjima. Medijatorice i medijatori, stoga, u procesu medijacije:

- pomažu prepoznati pravi problem;
- znaju da jedino sukobljene strane znaju što je za njih najbolje;
- postavljaju pitanja;
- brinu se da svatko ima dovoljno vremena reći sve što želi;
- ne dopuštaju vrijeđanje, ruganje niti okrivljavanje;
- ne staju na ničiju stranu;
- čuvaju kao tajnu sve što se kaže u procesu medijacije.

Proces medijacije je u načelu jednostavan. U prvom koraku medijatori objasne ulogu medijatora/ice i zamole strane u sukobu da se pridržavaju pravila (npr. slušamo jedni druge, međusobno se uvažavamo, govorimo o problemu i sl.). Nakon toga, medijatori/ice daju priliku svakoj od strana da ispriča što se dogodilo i kako im je tada bilo te to ponove kako bi provjerili svoje razumijevanje. Nadalje, u procesu medijacije se traži konkretni problem ili više njih. Naposljetku, strane u sukobu predlažu različita rješenja te odabiru ona koja im se čine najboljima za obje strane. Nakon toga, može se sastaviti sporazum te eventualno dogovoriti još jedan susret kako bi se provjerilo je li sve u redu s njegovom provedbom.

Ljudi dobrovoljno pristaju na medijaciju zbog toga što su rješenja koja sami pronađu najčešće kvalitetnija i trajnija od rješenja koja mogu doći izvana.

Vršnjačka medijacija

Sigurno si barem jednom bio medijator/ica u sukobu, a da pritom toga nisi bio svjestan/svjesna. Često na radionicama čujemo mnoge primjere učenica/ika koji su pomogli svojim prijateljima/icama riješiti određeni problem zbog toga što brinu za osobe koje su u sukobu. Možda nismo slijedili korake medijacije, ali u nama je tada postojala potreba da na neki način pomognemo prijateljici/prijateljuj.

Vršnjačka medijacija je u biti medijacija u kojoj su medijatori/ice i osobe u sukobu istog ili približnog uzrasta.

Vršnjakinje/vršnjaci mogu biti bolji medijatori/ice:

- zbog toga što lakše prepoznaju probleme, potrebe, osjećaje i želje svojih vršnjaka i vršnjakinja jer su i sami ponekad u njihovoj poziciji;
- ne postoji pritisak autoriteta odraslih da se nešto mora riješiti na silu te se ne pojavljuje prijatna kazna u slučaju nerješavanja sukoba – sukob se rješava dobrovoljno;
- proces je prilagođen dobi vršnjaka i vršnjakinja (način izražavanja i terminologija).

Ukoliko u školi postoji organizirana vršnjačka medijacija, ona doprinosi poboljšanju odnosa u školi, razvija međusobno povjerenje i jača osjećaj osobne odgovornosti. S učenjem vještina nenasilne komunikacije, koje su osnova za medijaciju, možemo početi od ranog djetinjstva, nekad čak i od vrtića. Mnoge od tih vještina možemo naučiti kroz igru. Na takvo stečeno znanje onda lako nadogradimo vještinu medijacije kao metode nenasilnog rješavanja sukoba. Dakle, ukoliko s edukacijom počnemo dovoljno rano, medijatori/ice mogu biti već i djeca u nižim razredima osnovne škole.

Bitno je naglasiti da je kod vršnjačke medijacije važno osigurati kontinuiranu podršku medijatoricama i medijatorima. To se postiže poticanjem njihove međusobne podrške te podrškom/mentorstvom nastavnika/ica i stručne službe škole.

Koraci medijacije

1.

A što sad?
Uviđanje problema.

2.

Što se dogodilo?
Kako ti je tada bilo?
Razmatranje osjećaja
sukobljenih strana.

4.

A to predlažete kao
moguća rješenja? Ispitivanje
mišljenja sukobljenih
strana.

3.

U čemu je problem?
Što ti je potrebno?
Ispitivanje situacije i
problematike.

5.

Odabir rješenja i dogovor.
Temeljit ulazak u bit problema,
postepeno razmatranje mogućih
rješenja, pružanje pomoći sa
čvrstim uvjerenjem da će pomoć
rezultirati pozitivno.

11

Što se dogodilo i
kako je tada bilo?

Što se dogodilo i
kako je tada bilo?

PROBLEM

INTERESI
POTREBE

INTERESI
POTREBE

PRIJEDLOZI RJEŠENJA

MEDIJACIJA U ŠKOLI – PRIMJERI MEDIJACIJSKIH KLUBOVA UČENIKA/ICA

1. primjer

Projektom Škola i obitelj zajedno – unaprjeđenje kvalitete odnosa u školi i obitelji reagirali smo na konstantan porast nasilja u zajednicama, naročito školama i obitelji. U školama, kao i u obiteljima, dolazi do sukoba među djecom, ali i između učenica/ika i nastavnica/ika, nastavnika/ica i roditelja te djece i roditelja. Većina tih sukoba završava nasiljem. U pravilu, takvi se sukobi ne rješavaju dogovorom oko problema i rješenja; odnosi se u srži ne popravljaju, a barem jedna strana, a često i sve strane u sukobu, ostaju nezadovoljne i osjećaju se poraženima. Iz tog razloga razvijanje različitih programa prevencije nasilja postaje fokus mnogih škola u regiji i šire.

Ovim su projektom kroz dvije godine sustavno i kontinuirano provedene intenzivne aktivnosti velikog broja djece, mnogobrojnih nastavnika/ica i roditelja u četirima osnovnim školama u Osijeku i SOS dječjem selu Ladimirevci kako bi se dao doprinos izgradnji kulture dijaloga i nenasilnog rješavanja sukoba u tim zajednicama. Provodili smo senzibilizaciju cijelih škola, odnosno SOS dječjeg sela, za nenasilno rješavanje sukoba; uveli vršnjačku medijaciju kao jedan od načina dogovornog rješavanja sukoba te omogućili biološkim i zamjenskim roditeljima edukaciju o odgovornom roditeljstvu.

Djeca iz osnovnih škola (9-14 godina) i djeca SOS dječjeg sela Ladimirevci polazila su uvodne radionice o nenasilnom rješavanju sukoba (cijeli razred dvije generacije zajedno s razrednicom/ikom) i napredne radionice za posrednike u rješavanju – medijatore/ice (zajedno s odraslom

osobom –voditeljicom/voditeljem kluba). Nakon toga je u svakoj školi osnovan Klub medijatora, čiji su rad planirali i osmišljavali sami učenici/ice – medijatori/ice te njihova voditeljica. Zadaća medijatorskih klubova bila je dati trajnu podršku učenicima/icama medijatorima/icama da sami promoviraju dogovorno rješavanje sukoba u svojoj školi i zajednici te da provode medijaciju u sukobima među učenicama i učenicima. Tu mladi medijatori i medijatorice imaju mogućnost uvježbavanja i usavršavanja osobnih vještina medijacije, ali sudjelovanja u prijenosu kapaciteta za medijaciju na nadolazeće školske generacije. Razmjena i povezivanje medijatora/ica iz svih uključenih škola omogućena je na jednodnevnoj školi u prirodi te zajedničkim sudjelovanjem na dvije završne svečanosti u Dječjem kazalištu u Osijeku. Na tim je svečanostima vršnjačka medijacija predstavljena cjelokupnoj javnosti.

Nastavnice/ici i stručne službe škola te SOS sela sudjelovali su u edukaciji o medijaciji zajedno s djecom. U dijelu edukacije koji je bio namijenjen samo nastavnicama/icima i stručnim službama naglasak je stavljen na korištenje medijacije na svim razinama u školi te na upoznavanje elemenata programa edukacije djece – medijatora/ica i administriranje slučajeva medijacije. Stručne službe i voditelji/ice klubova sudjelovali su u planiranju i provedbi aktivnosti u svojim školama.

Edukacijom o nenasilnom rješavanju sukoba i medijaciji osnaživali smo djecu i nastavnice/ike na korištenje dijaloga utemeljenog na poštovanju različitosti (mišljenja, potreba, interesa) umjesto verbalnog i fizičkog nasilja. Ovaj model sustavno i kontinuirano poučava djecu tome da sukobu treba pristupiti kao prilici za pronalaženje kreativnih rješenja koja će zadovoljiti potrebe svih strana u sukobu, a ne kao natjecanju u kojem će nasiljem pokušati dostići „pobjedu“. Nadalje, kod djece smo razvijali set socijalnih vještina važnih za nenasilni pristup sukobu (komunikaciju, empatiju, kreativnost, samopouzdanje) te ih motivirali na to da preuzmu

odgovornost za svoje ponašanje prilikom sukoba.

Škole u kojima je osnovan Klub medijatora nastavljaju samostalan rad te se Klub medijatora vodi kao izvannastavna aktivnost za djecu. Nastavnicama i nastavnicima koji vode klub priznati su sati rada u toj aktivnosti.

Postoji velika potreba za edukativnim programima prevencije nasilja i rješavanja sukoba u školama. Nastavnici/ice su istaknuli da bi se ovakva vrsta edukacije trebala kontinuirano provoditi od 1. razreda OŠ. Na taj bi način stečene vještine i znanja bila lakše prihvaćena te bi to trajnije pozitivno utjecalo na međusobne odnose djece u školi.

Najveći potencijal za prevenciju nasilja i izgradnju kulture dijaloga i kreativnog ophođenja sa sukobom vidimo upravo u vršnjačkom pristupu – u osnaživanju djece da preuzmu odgovornost za rješavanje svojih sukoba. No, s obzirom na okruženje u kojem odrastaju, djeci je nužna podrška kako bi mogla razumjeti i unaprjeđivati vlastite potencijale za nenasilnu komunikaciju i kreativno ophođenje sa sukobom. Stoga, potrebno je informirati sve nastavnice/ike i stručno osoblje, u edukaciju uključiti njihov što veći broj te osigurati stabilan školski tim za provedbu aktivnosti.

Kako u Osijeku ne postoje klubovi medijatora u srednjim školama, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava nastavlja podršku djeci – medijatorima/icama koja završavaju osnovnu školu te prelaze u srednju školu i djeci iz SOS dječjeg sela Ladimirevci koja ove godine prelaze u srednju školu i sele se u Osijek. Osnovali smo klub mladih medijatora i medijatorica pri Centru za mir, nenasilje i ljudska prava. Kroz rad tog kluba ćemo podržavati medijatore/ice, osigurati uslugu medijacije za srednjoškolke i srednjoškolce Osijeka te promicati program vršnjačke medijacije u srednjim školama .

Centar za mir, nenasilje i ljudska prava će kao resursni centar dugoročno podržavati rad Klubova medijatora/ica u osnovnim i srednjim školama; nastojati umrežavati sve škole i medijatorice/e te relevantne institucije i NVO-e; pružati usluge savjetovanja, medijacije i so-edukacije nastavnika/ica i medijatora/ica, te informirati i senzibilizirati javnost o medijaciji.

NENASILNA KOMUNIKACIJA – KONCEPT

1. OPAŽANJE – **problem** ----- **ponašanje pojedinca/pojeдинke**
2. REAKCIJA – OSJEĆAJ ----- **odgovornost**
3. POTREBA – PRIJEDLOG ----- **kako može biti drugačije**

JA GOVOR / JA – PORUKE (ti – govor, mi - govor)

1. **PONAŠANJE KOJE MI SMETA**
2. **U MENI IZAZIVA OSJEĆAJ**
3. **ZATO ŠTO**
4. **VOLIO/LJELA BIH DA / MOJA ŽELJA JE**

AKTIVNO SLUŠANJE
OTVORENA PITANJA
PARAFRAZIRANJE

Primjer 2.

Spomenuti projekt Medijacija u školama: primjena vršnjačke medijacije u radu vijeća učenika izveden je u jesen i zimu 2010. godine u općem odjeljenju Gimnazije Sisak. U izvedbi projekta sudjelovalo je 12 učenica/ika, većinom aktivnih u Vijeću učenika, te 7 nastavnica/ika i pedagoga/pedagoginja. Projekt smo započeli predstavljanjem medijacije u školi nakon čega smo održali dva treninga. Prvi trening Učenici/ice medijatori – primjena medijacije u školi okupio je motiviranu grupu učenika/ica koji su pokazali snažan interes za drugačijim pristupom rješavanju sukoba te potrebu da takvu vještinu nauče.

Upoznavali smo se s nenasilnom komunikacijom i nenasilnim rješavanjem sukoba, medijacijskim tehnikama i mirenjem uz pomoć treće strane te razgovarali o prednostima i načinima izvedbe medijacije u školi. Na kraju treninga se iskristalizirala ideja osnivanja medijacijskog kluba u školi.

Učenice/ici o treningu:

Od ovog trodnevnog treninga medijacije sam dobila nove ideje, iskustva i drukčija gledišta.

Dobio sam nova saznanja – drugačiji, bolji način rješavanja sukoba, upoznao sam zanimljive ljude.

Saznala sam što je medijacija i zahvaljujući ovom treningu medijacije oživljavamo aktivnosti naše gimnazije.

Ovi treninzi su poboljšali moj način komunikacije i otvorile jedan novi pogled, uvid u sukob. Bilo je jako zanimljivo i edukativno te je ispunilo sva moja očekivanja :)

Rješavanje problema nenasilnim razgovorom.

Nakon toga, održali smo i drugi trening za nastavnike/ice pod nazivom 'Medijacija za nastavnice/ike i podrška učenicima/icama u primjeni vršnjačke medijacije' s ciljem upoznavanja nastavnika/ica s razumijevanjem i upravljanjem sukobima, nenasilnim rješavanjem sukoba, a posebno medijacijom te načinima davanja podrške učenicima/icama u primjeni vršnjačke medijacije.

Nakon treninga, učenici/ice i nastavnice/ici osmislili su Klub medijatora Gimnazije Sisak, međusobno podijelili zadatke i krenuli u njihovo ostvarivanje. Sudjelovali su na nacionalnoj konferenciji 'Medijacija u odgojno-obrazovnom sustavu – uloga vijeća učenika u primjeni vršnjačke medijacije' na radionici o

izradi etičkog kodeksa kluba te sudjelovali u izradi ove publikacije.

17

Klub medijatora i medijatorica Gimnazije Sisak u povojima je. Međutim, on sigurno korača. Što kažu neki od medijatora i medijatorica?

Nikada se ranije nisam susrela s medijacijom. Riječ medijacija je za mene bila sasvim stran pojam – u svakom obliku. Nisam znala što da očekujem od radionice, niti što će me dočekati iza knjižničnih vrata. Ne mogu reći da sam bila uzbuđena, niti da sam bila preplašena svojim manjkom informiranosti. Jednostavno sam prošla kroz ta vrata očekujući suhoparno predavanje, slično stotinama drugih predavanja na kojima sam bila. No, treći studeni je imao druge planove za mene. Ubrzo sam se posramila vlastitog podcjenjivanja. Posloženi u krug – učenici i učenice Gimnazije Sisak, koje sam ranije poznavala uglavnom sa školskih hodnika, su sjedili – jednako zbnjeni i iznenađeni kao i ja.

Odmah sam shvatila da neće biti suhoparnog predavanja te da mi moj svežanj papira i olovaka u torbi neće biti potreban. Ubrzo smo imali priliku upoznati se sa našim voditeljicama. Svidio mi se njihov entuzijazam i način na koji su stvorile pristupačnu i prijateljsku atmosferu unutar koje smo se svi osjećali dovoljno ugodno da kažemo sve što želimo reći i unutar koje je uvijek bilo dovoljno prostora za šalu, ali i za rad. Kada kažem rad, nikako ne mislim na težinu koju nosi ova riječ, jer rad na radionici medijacije je obuhvaćao razvijanje kreativnosti, vlastitog mišljenja, obrane stavova i međusobno zbližavanje. Paralelno s tim, upoznali smo se i s osnovnim definicijama te pojmovima medijacije. Pravo je osvježanje bilo vidjeti kako skupina stranaca odlično funkcionira u grupnim radovima te kako gimnazijalci i gimnazijalke izvrsno argumentiraju svoje stavove – bez svađe i fizičkih obračuna, baš onako kako to od nas traži medijacija.

Biti odličan medijator nije nešto što se ostvaruje odmah. Kao i za sve druge stvari u životu, potrebno je mnogo truda i upornosti, ali entuzijazam nam ne nedostaje. Mogla bih pisati o tome zašto su mi žirafe još simpatičnije nakon ove radionice, ili bih mogla pisati o pelikanima i pingvinima, no bojim se da ću upropastiti doživljaj onima koji još uvijek iščekuju svoju radionicu medijacije. Tijekom ta tri dana sam stekla životno vrijedna iskustva i znanja koja pažljivo skupljam jer znam da će mi jednoga dana biti prijeko potrebna. Zaista, nije ispalo loše. S obzirom na moja (ne)očekivanja, medijacija se prikazala u izvrsnom svjetlu – alternativa današnjem svijetu, prepunom sukoba i nasilja. Ja želim mirno rješavanje sukoba; a vi? Želite li i vi postati medijatori?

Lucija Tunković, 3.d

Prvi sastanak medijatorica i nas, učenika i učenica, održavao se od 2. do 4. studenoga. Treninge su vodile Sonja Kersten i Emina Bužinkić – vrsne medijatorice. Sastanku su prisustvovali članovi učeničkog vijeća od prvog do trećeg razreda. Radionica se

održavala puna tri dana. Prvi dan smo obavili teoriju medijacije i upoznali se jedni s drugima kroz puno igara i materijala.

Kroz iduća dva dana smo se podijelili u dvije grupe. Uz pomoć medijatorica smo osmislili plakate kojima bismo mogli privući učenike da nam se pridruže. Uz plakatiranje, osmislili smo i facebook grupu u koju se svi mogu pridružiti te nas tako podržati. Ako netko bude privučen, može nam se pridružiti u našem radu. Također, kroz ta dva dana vježbali medijaciju. Uz banalne primjere i vježbe, polako smo se usavršavali u medijaciji te se dublje upustili u rad. No, put do uspješno obavljene medijacije i nije tako lagan. Medijacija je postupak u kome dvije ili više strana dobrovoljno nastoji riješiti nesporazum ili sukob mirnim putem uz pomoć treće, nepristrane osobe-medijatora/ice. Ta osoba time ne staje ni na jednu, ni na drugu stranu. Cilj postupka medijacije je nalaženje prihvatljivog rješenja za strane u sukobu uz nastojanje zadovoljavanja potreba obje strane. Strane iz nesporazuma ne izlaze niti kao pobjednici, niti kao gubitnici. Mislim da se medijacija svima svidjela i da je njezina realizacija vrlo lako moguća uz malo truda i volje.

Doris Mujagić, 2.a

VRŠNJAČKA MEDIJACIJA I ULOGA NASTAVNIKA/ICA, RODITELJA I DRUGIH

Prema istraživanju Centra za ljudska prava - Istraživanju „Demokracija i ljudska prava u osnovnim školama“¹, provedenom 2009. godine, jasno je kako učenicima/icama i prosvjetnim djelatnicama/icama, ali i roditeljima, nedostaje poznavanje različitih načina komuniciranja i rješavanja sukoba koje teži međusobnom uvažavanju potreba, interesa i želja. Prema istraživanju, velika većina učenika/ica, učiteljica i učitelja, ravnatelja/ica i roditelja smatra da odgoj i obrazovanje za demokratsko građanstvo i ljudska prava, s osobitim naglaskom na odgoju za mir i nenasilje, treba biti intenzivnije prisutno u osnovnim školama.

Istraživanje pokazuje da kod nenasilnog rješavanja sukoba 49% učenika i učenica osmih razreda smatra kako ih je dotadašnje školovanje malo ili izrazito malo pripremlilo za rješavanje sporova između nastavnika/ica i učenika/ica. Isto istraživanje pokazuje da je jedna od najčešćih tema o kojoj se priča u školi nasilje među mladima, no načini borbe protiv nasilja i stvarno učenje nenasilne transformacije sukoba u velikoj mjeri izostaju na razini učenik/ica-učenik/ica, nastavnik/ica-učenik/ica, roditelj-dijete, roditelj-škola. Ipak, nalazi kažu da nastavnice/ici, ravnateljice/i i roditelji smatraju nenasilno rješavanje sporova, rješavanje zajedničkih problema u suradnji s drugima i osposobljavanje učenika/ica za nenasilnu komunikaciju važnijim od učenja stranih jezika ili dobrih ocjena. Roditelji očekuju od škola da više učine na tom polju.

Svi nositelji obrazovnog sustava (roditelji, učenici/ice, nastavnice/ici i ravnateljice/i) pridaju veliku važnost odgoju

¹ http://www.human-rights.hr/attachments/533_Knjiga%20prijelom_final.pdf

i obrazovanju za demokratsko građanstvo i ljudska prava u svim njegovim aspektima, a velika većina ispitanih smatra da s takvim obrazovanjem treba početi od najranije dobi djeteta u svim odgojnim i obrazovnim institucijama. Njih 84% prema istom istraživanju misli kako je jedna od najvažnijih zadaća škole pripremiti učenike/ice za ulogu aktivnog građanina/građanke, i to od najranije dobi djeteta, a kao primarno područje aktivnog građanstva vide nenasilnu transformaciju sukoba i to na razini učenik/ica-učenik/ica, dakle vršnjačku transformaciju sukoba.

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnim i srednjim školama propisuje osnivanje vijeća učenika u svim osnovnim i srednjim školama te njihovu aktivnu ulogu u zastupanju prava i interesa učenica/ika te jače i sustavno uključivanje učenica/ika, zajedno sa roditeljima i nastavnicima/icama, u proces odlučivanja u školi te doprinos razvoju demokratičnosti škola. U inicijativi za izradu Strategije za medijaciju u obrazovnom sustavu, koju u suradnji s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa kreira Centar za mir, nenasilje i ljudska prava iz Osijeka, navodi se važnost uloge vijeća učenika u poticanju i razvijanju vršnjačke medijacije, što je idejno polazište projekta koji predlažemo. Vijeća učenika imaju vrlo odgovornu ulogu koju treba poduprijeti i u kojoj ih treba osnažiti konstruktivnim nenasilnim pristupima komunikacije i suradnje.

Medijacija iz pogleda nastavnice

Sukobi među srednjoškolcima i srednjoškolcima nastaju velikom mjerom zbog toga što im je često strano poduzeti bilo kakvu akciju za neke njima zanimljive sadržaje, već se njihovo djelovanje svodi na upotrebu sile kad dođe do eskalacije svađe i problema. Program nenasilnog mirenja među vršnjacima i vršnjakinjama jedna je od vodećih metoda pomoću koje bi se moglo prići sustavnom suzbijanju rastućeg nasilja među djecom. Glavna prednost medijacije je pristanak obje strane na razgovor, jer sve se manje razgovara, a sve više djeluje

22

silom. Druga važna činjenica je to što će se pokušati postaviti i u poziciju druge strane i sagledati problem. K tome, važno je organiziranje učenika/ica u klub, tj. osvješćivanje važnosti da se pomoću vlastitih mehanizama i vlastitih snaga organiziraju i djeluju te pokušaju ispraviti naoko neispravljive probleme. U Gimnaziji Sisak u tijeku je formiranje medijacijskog kluba. Unatoč entuzijazmu, već stojimo pred nekim problemima. Nenaikli na vlastite inicijative, učenici/ice imaju volju, ali još uvijek nisu sigurni na koji će način poduzeti prve organizacijske korake. Uglavnom govore o onom kako bi trebalo, a sama konkretna akcija izostaje. No, nećemo zato odustati. To smatramo izazovom. Izazov je promijeniti uobičajene obrasce, izazov je riješiti problem, izazov je biti medijator/ica. Sedam godina radim u srednjoj školi i ono što me u mom poslu posebno veseli jesu djeca. Nema boljeg osjećaja od onog kada ti učenici i učenice prenesu svoj polet, oduševljenje i nesputanost. Iako škola zbog svojih zastarjelih programa nije mjesto koje bi im dalo krila, klub koji oni pokrenu mogao bi biti jedan od načina da se školu mijenja i da se njih, naše drage i mile nade, vidi u punom svijetlu – onom još neiskvarenom – pravom, djetinjem, ali ne i manje vrijednom. Štoviše, takva energija može potaknuti svakog da mijenja svijet oko sebe.

prof. Natalija Glijaković

ETIČKI KODEKS MEDIJATORA I MEDIJATORICA

Radionicom Etika u radu mladih medijatora, na već spomenutoj nacionalnoj konferenciji, željeli smo doprinijeti boljem razumijevanju i osvještavanju sudionika i sudionica o važnosti primjene etičkih načela u medijatorskom radu.

U uvodnom dijelu radionice, sudionici/ice su navodili pozitivna iskustva i motivaciju vezanu uz edukaciju i korištenje medijacije u školi. Također, naveli su probleme koji se javljaju i ono što im pričinja poteškoću u medijatorskom radu.

Kao odgovor na probleme i poteškoće, razgovarali smo o ulozima pravila tijekom medijacije te smjernicama kojima se vodimo u radu kako bismo bili sigurni da pružamo najbolju uslugu svojim vršnjacima i vršnjakinjama.

Smjernice za rad medijatora/ica:

Medijatori/ice mogu pomoći samo onim vršnjacima/vršnjakinjama koji žele pomoć, oni ne mogu natjerati druge na medijaciju ukoliko oni sami to ne žele.

Medijatori/ice prvo osiguraju uvjete za miran i neometan razgovor tijekom medijacije, što znači da nikada ne pokušavaju medijaciju usred žestoke svađe ili nasilja. Prvo daju stranama u sukobu vrijeme da se na neko vrijeme razdvoje i smire.

Medijatori/ice pomažu vršnjacima/vršnjakinjama pridržavati se pravila medijacije. Ukoliko strane neprestano krše pravila, tada im medijatori ne mogu pomoći i medijacija se mora zaustaviti.

Medijatori/ice ne nude rješenja i savjete, već pomažu vršnjacima/vršnjakinjama da odluče koje im rješenje odgovara.

Medijatori/ice ne staju ni na čiju stranu, ne traže krivca niti začetnika/icu sukoba. Uvažavaju razlike i privatnost. Oni slušaju i trude se razumjeti obje strane.

Medijatori/ice čuvaju povjerljivost i ne ogovaraju strane u sukobu. Razgovor o slučajevima u kojima su vodili medijaciju

vodi s voditeljem/voditeljicom kluba. Razgovara se o svemu - bilo o poteškoćama na koje su nailazili, bilo o uspjesima koje su imali – jedino u svrhu edukacije i podrške. Voditelj/ica također ne prenosi informacije drugima.

Ukoliko je potrebno zaustaviti medijaciju zbog nečeg što se dogodilo ili se može dogoditi, pogotovo u slučaju nasilja ili neke povrede, važno je da medijatori/ice razgovaraju s odraslom osobom koja vodi Klub.

Medijacija se može raditi u slučajevima koji se mogu riješiti dogovorom, ali ne u slučajevima zlostavljanja i nasilničkog ponašanja ili u slučajevima kršenja zakona ili školskih pravila. U tim slučajevima se radi proces koji se naziva restitucija i pro-vode ga isključivo odrasli

Medijatori/ice su zatim podijeljeni u 4 skupine. Svaka skupina razgovarala je o jednom zadanom primjeru medijacije. Primjer je opisivao situaciju u kojoj se medijatori/ice suočavaju s problemom u kojem može doći do kršenja načela rada medijatora. Problemi koji se javljaju u primjerima odnose se na načelo povjerljivosti, nasilje, nezadovoljstvo s odabranim rješenjem i problem uvažavanja različitosti.

Nakon razgovora o problemu, svaka skupina ulazeći u ulogu medijatora daje prijedloge postupanja u takvoj situaciji vodeći se etičkim kodeksom. Napisali su odgovore na pitanja u vezi konkretnog problema na plakatni papir. Pitanja su bila: Gdje vidite opasnost da se prekrši medijatorsko načelo rada? Koje posljedice mogu nastati u tom slučaju? Kako je poželjno postupiti u toj situaciji i koja načela rada možemo izvući iz toga? Svaki primjer je prezentiran ostalim sudionicima, a oni su dali svoje komentare, dopunu ili neki drugi prijedlog. Iz tih prijedloga na kraju vježbe izvlačimo načela za rad medijatora/ica u sličnim situacijama, što onda uvrštavamo u naš Etički kodeks.

U drugom dijelu smo na kreativan način željeli približiti vrijednosti medijacije i etičkog kodeksa drugim učenicima/icama i nastavnicama/icama u školi. Tako su se formirale kiparske, slikarske, fotografske, pjevačke i glumačke skupine. Svaka je skupina na svoj način osmislila, pripremila i prezentirala jedno načelo iz kodeksa.

Primjer etičkog kodeksa koji ukratko opisuje načela rada medijatorica/a u školi, a koji medijatori/ice potvrđuju svojim potpisom. Kodeks se po potrebi može dopunjavati.

Primjer:

Svi medijatori/ce koji su se ovdje potpisali zalažu se za dogovorno rješavanje sukoba uz pomoć treće, neutralne, strane i ovdje navedena načela žele primjenjivati u svom medijatorskom radu. Vršnjačka medijacija se odnosi na sukobe među vršnjacima/vršnjakinjama u susjedstvu, četvrti, obitelji, školi i slično.

Medijatori i medijatorice koje su potpisale ovaj dokument obećavaju da će se truditi:

- pazorno slušati i pokušati razumjeti:
 - što se dogodilo;
 - kako su se sukobljene strane osjećale;
 - što je sukobljenim stranama važno;
 - što bi strane voljele da ubuduće bude drugačije?
- pomoći stranama u sukobu da otvoreno razgovaraju.
- tragati za najboljim rješenjem – onim s kojim su baš sve strane u sukobu zadovoljne.

Uvažavanje različitosti

Medijatori i medijatorice uvažavaju pravo svakoga na privatnost i tajnu, kao i njegovo pravo na različitost. Znaju da postoje razlike među ljudima s obzirom na dob, spol, rasu, nacionalnost, etničko podrijetlo, vjeru, tjelesne osobine, jezik, itd. Razlike prihvaćaju na otvoren i tolerantan način.

Povjerljivost

Medijatori ne odaju ono što su čuli. Sve što su čuli tijekom medijacije čuvaju kao tajnu. Međutim, ako saznaju da je možda došlo do zlostavljanja i povreda jedne od sukobljenih strana, medijatori/ice moraju zatražiti pomoć odraslih.

Ako za vrijeme medijacije dođe do nasilja ili prijetnje nasiljem prema medijatoru/medijatorici ili stranama u sukobu princip povjerljivosti više ne vrijedi.

Neutralnost – medijatorice/medijatori se ne miješaju u sukob

Medijatori/ice ne staju ni na čiju stranu. Odbit će voditi medijaciju ukoliko nisu sigurni da mogu biti neutralni (npr. ako su dobri prijatelji s jednom od strana u sukobu, a drugu stranu ne vole i sl.).

Medijatori/ice ne predlažu rješenja i ne odabiru ih.

Dobrovoljnost

Medijatori/ice će se pobrinuti za to da je medijacija potpuno dobrovoljna – da nema nikakve prisile i da u svakom trenutku svi imaju pravo prekinuti medijaciju i odustati, čak i medijatori/ice.

O MMH

Mreža mladih Hrvatske (MMH) je savez 59 nevladinih udruga mladih i za mlade koji u Republici Hrvatskoj djeluje kao nacionalna krovna organizacija mladih (eng. National Youth Council) i članica je Europskog foruma mladih. MMH je nevladina, neprofitna i nestranačka udruga osnovana u prosincu 2002. godine. MMH zagovara i promiče interese i stavove mladih na načelima tolerancije, razumijevanja te poštivanja njihovih prava i potreba.

Misija: Mreža mladih Hrvatske razvija javne politike za mlade kroz informiranje, javno zagovaranje, tematsko umrežavanje, međunarodnu suradnju, podupiranje razvoja organizacija mladih i partnerstvo s institucijama vlasti.

Vizija: Aktivni mladi građani koji sudjeluju u kreiranju, provedbi, nadgledanju i vrednovanju politike za mlade u Republici Hrvatskoj.

WWW.MMH.HR

INFO@MMH.HR

FB: MREŽA MLADIH HRVATSKE

KORISNI LINKOVI

Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek
www.centar-za-mir.hr

Centar za mirovne studije
www.cms.hr

Centar za ljudska prava
www.human-rights.hr

Forum za slobodu odgoja
www.fso.hr

